

AB'DE İNOVASYON AÇIĞINI KAPATMAK: POLİTİKALAR, PROGRAMLAR VE TÜRKİYE İÇİN FIRSATLAR

Bared Çil
İKV Uzmanı

AB’de İnovasyon Açığını Kapatmak: Politikalar, Programlar ve

Türkiye İçin Fırsatlar

Bared Çil, İKV Uzmanı

Küresel ekonomide teknoloji ve inovasyonun artan önemi, ülkelerin ve bölgelerin rekabet gücünü belirleyen temel unsurlardan biri hâline gelmiştir. Dijital dönüşüm, yapay zekâ, yarı iletken teknolojileri ve yeşil dönüşüm gibi alanlarda yaşanan hızlı gelişmeler, inovasyon kapasitesini ekonomik büyüme, üretkenlik ve stratejik özerklik açısından kritik bir faktör konumuna taşımaktadır. Bu bağlamda AB, güçlü araştırma altyapısı ve nitelikli insan kaynağına rağmen inovasyon çıktılarının ticarileştirilmesi ve küresel ölçekte büyüyen teknoloji şirketlerinin ortaya çıkmasında ABD ve Çin gibi rakip ekonomilerin gerisinde kalmaktadır. Literatürde sıklıkla Avrupa’nın inovasyon açığı olarak adlandırılan bu durum, AR-GE yatırımlarının düzeyi, risk sermayesi piyasalarının sınırlılığı, girişimlerin ölçeklenme kapasitesi ve iç pazarın parçalı yapısı gibi çeşitli yapısal faktörlerle ilişkilendirilmektedir.

AB, bu açığı kapatmak amacıyla son yıllarda araştırma ve inovasyon politikalarını önemli ölçüde güçlendirmiştir. Ufuk Avrupa Programı, Avrupa İnovasyon Konseyi, Dijital Avrupa Programı ve Avrupa Çip Yasası gibi girişimler hem araştırma faaliyetlerini desteklemeyi hem de yenilikçi girişimlerin büyümesini kolaylaştırmayı hedeflemektedir. Bunun yanı sıra, stratejik teknolojilerde dışa bağımlılığı azaltmayı amaçlayan teknolojik egemenlik yaklaşımı, AB inovasyon politikasının giderek daha belirgin bir boyutunu oluşturmaktadır.

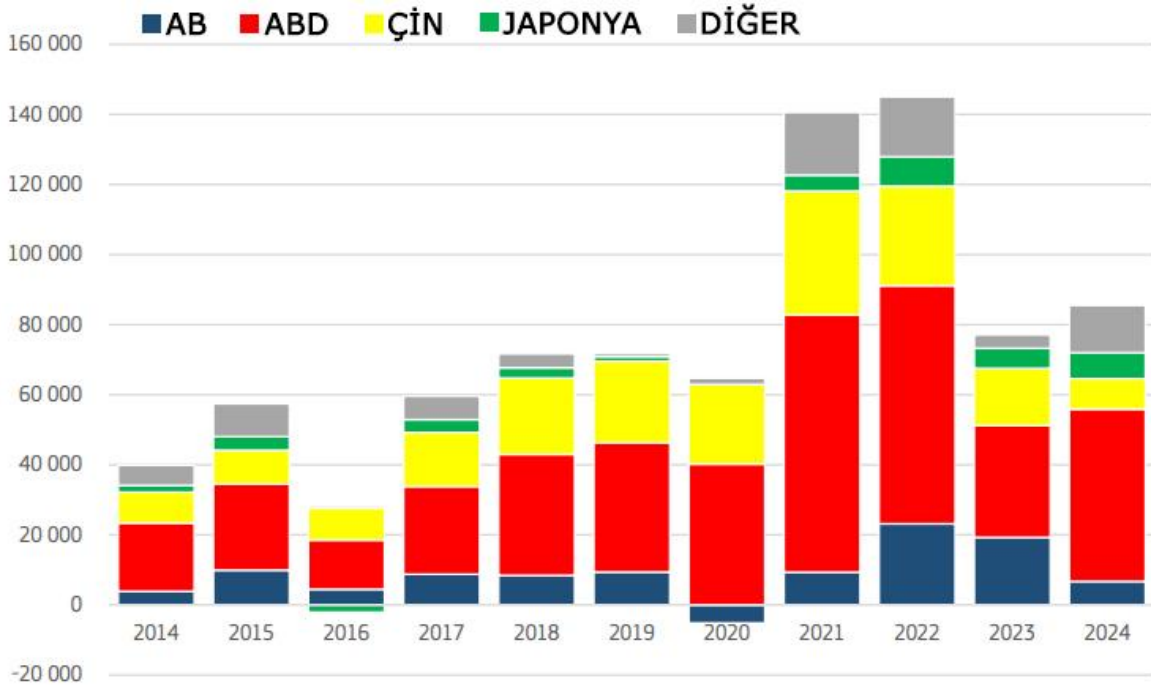
Bu değerlendirme notunda, Avrupa Birliği’nin küresel rekabet ortamında gündeme gelen inovasyon açığını kapatmayı amaçlayan politika ve stratejileri ele alınmaktadır. Avrupa’nın inovasyon performansının genel görünümü ve bu alandaki temel zorluklar incelenirken, AB’nin araştırma ve inovasyon politikalarının zaman içindeki gelişimi ile son dönemde uygulamaya konulan program ve girişimler değerlendirilmektedir. Ayrıca AB’nin teknolojik egemenlik yaklaşımı çerçevesinde inovasyon kapasitesini güçlendirmeye yönelik çabaları ele alınmakta ve bu gelişmelerin Türkiye açısından taşıdığı önem kısaca değerlendirilmektedir.

Giriş

Bilgi ve teknoloji temelli üretim modellerinin küresel ekonomide giderek daha belirleyici hâle gelmesi, inovasyonu ülkelerin ve bölgelerin rekabet gücünü şekillendiren temel faktörlerden biri hâline getirmiştir. Dijital dönüşüm, yapay zekâ, yarı iletken teknolojileri ve yeşil dönüşüm gibi alanlarda yaşanan hızlı gelişmeler, ekonomik büyüme ile teknolojik kapasite arasındaki ilişkiyi daha da güçlendirmiştir. Bu bağlamda, inovasyon ekosistemlerinin performansı yalnızca ekonomik refahın değil, aynı zamanda stratejik özerklik ve küresel güç dengelerinin de önemli bir belirleyicisi olarak değerlendirilmektedir.

AB, güçlü araştırma altyapısı, yüksek eğitilmiş insan kaynağı ve kapsamlı araştırma iş birliği ağları sayesinde küresel bilimsel üretimde önemli bir konuma sahiptir. Nitekim AB, bilimsel yayın üretimi açısından dünyanın önde gelen aktörlerinden biri olup uluslararası ortak yayınların önemli bir bölümünü gerçekleştirmektedir. Bununla birlikte, inovasyon göstergeleri incelendiğinde AB'nin özellikle ABD ve Çin gibi küresel rakipleri karşısında bazı alanlarda geride kaldığı görülmektedir. Örneğin AB'de AR-GE harcamalarının GSYH'ye oranı yaklaşık %2,3 seviyesinde kalırken, bu oran ABD'de yaklaşık %3,5 düzeyine ulaşmaktadır. Bu durum, Avrupa'nın uzun süredir hedeflediği %3'lük AR-GE yatırım hedefinin henüz gerçekleştirilemediğine işaret etmektedir¹.

Şekil 1: AR-GE Yatırımlarındaki Artış, 2014-2024

Kaynak: Avrupa Komisyonu²

Şekil 1'de, 2014-2024 döneminde dünyanın en büyük 2.000 şirketinin AR-GE yatırımlarının bölgesel dağılımını ve zaman içindeki değişimini ortaya koymaktadır. Genel eğilim, küresel AR-GE harcamalarında belirgin bir artış yaşandığını gösterirken, bu artışın

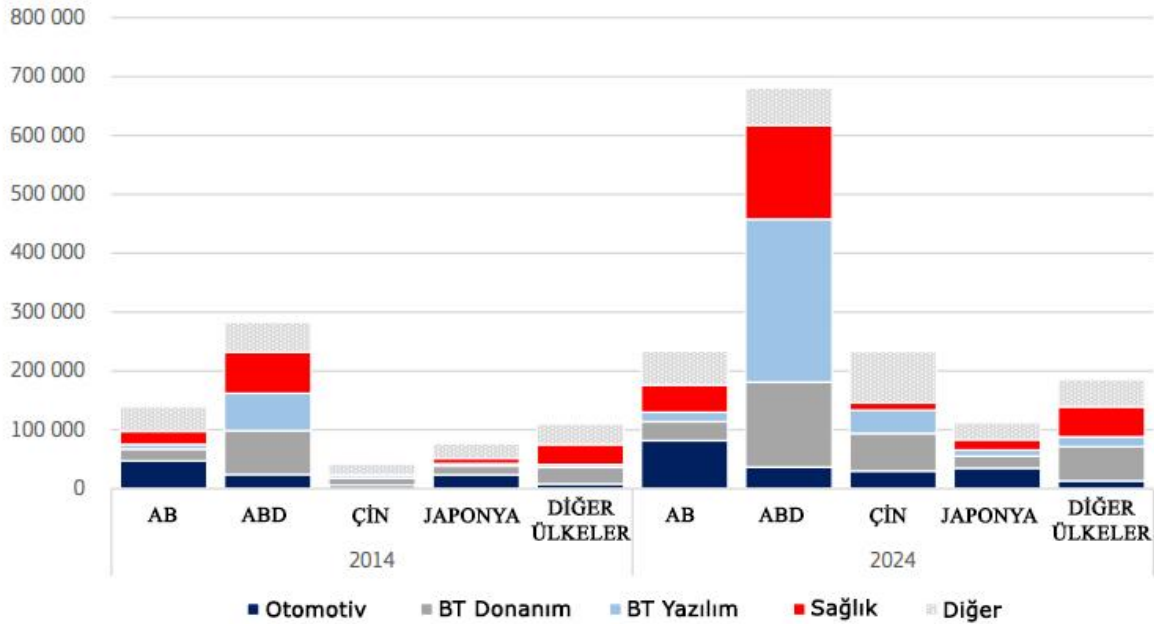
¹ KoWi, "Science, Research and Innovation Performance Report 2024 published", 28.06.2024, <https://www.kowi.de/en/kowi/news/r-i-report-2024.aspx>, Erişim Tarihi: 23.02.2026

² Avrupa Komisyonu, "2025 EU Industrial R&D Investment Scoreboard", 22.12.2025, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC144638>, Erişim Tarihi: 01.04.2026

özellikle ABD ve Çin kaynaklı olduğu dikkat çekmektedir. ABD şirketlerinin yatırımları dönem boyunca güçlü bir yükseliş sergileyerek toplam içindeki en büyük payı korurken, Çin'in hızlı ve istikrarlı artışı küresel rekabetteki konumunu önemli ölçüde güçlendirdiğini göstermektedir. Buna karşılık AB'nin AR-GE yatırımları daha sınırlı bir artış eğilimi izlemekte ve özellikle 2020 sonrasında rakipleriyle arasındaki farkın açıldığı gözlemlenmektedir. Japonya'nın payı görece istikrarlı ve düşük seviyelerde kalırken, dünyanın geri kalanı kategorisi de kademeli bir artış göstermektedir. 2020 yılında görülen geçici düşüşün ardından 2021 ve 2022'de güçlü bir toparlanma yaşanması, küresel ölçekte AR-GE faaliyetlerinin krizlere rağmen hızla yeniden ivme kazandığını ortaya koymaktadır. Bu görünüm, AB'nin inovasyon alanında karşı karşıya olduğu rekabet baskısını ve küresel ölçekte geride kalma riskini somut biçimde yansıtmaktadır.

AB'nin inovasyon performansına ilişkin tartışmalar çoğu zaman Avrupa'nın inovasyon açığı olarak adlandırılan yapısal bir soruna işaret etmektedir. Bu kavram, Avrupa'nın bilimsel araştırma kapasitesinin güçlü olmasına rağmen bu araştırmaların ticarileştirilmesi, ölçeklendirilmesi ve küresel teknoloji şirketlerine dönüşmesi süreçlerinde rakip ekonomilere kıyasla daha sınırlı bir performans sergilediğini ifade etmektedir. Özellikle risk sermayesi piyasalarının görece küçük olması, parçalı finansal sistemler ve girişimlerin büyüme aşamasında karşılaştığı finansman zorlukları, Avrupa'daki inovasyon ekosisteminin temel zorlukları arasında gösterilmektedir.

Şekil 2: Sektörlere Göre AR-GE Yatırımları, 2014-2024

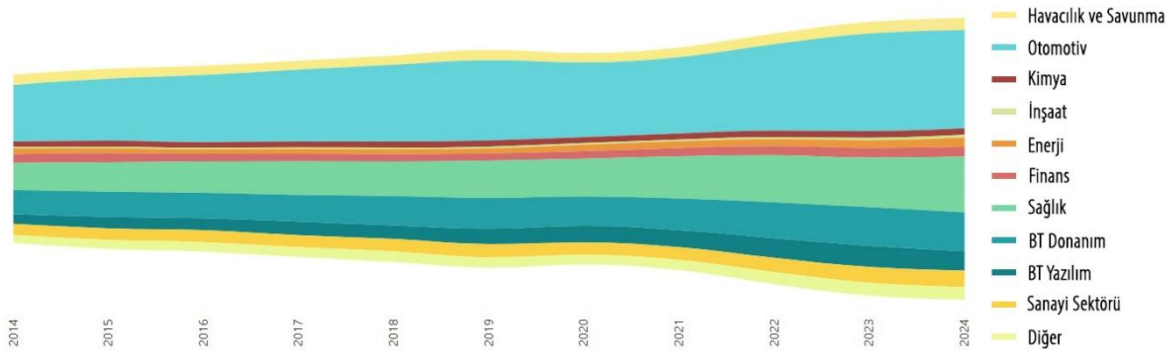
Kaynak: Avrupa Komisyonu

Şekil 2'de de görüldüğü üzere, 2014 ve 2024 yıllarında AR-GE yatırımlarının sektörlere ve bölgelere göre dağılımını karşılaştırmalı olarak ortaya koymaktadır. On yıllık dönemde en dikkat çekici değişim, özellikle ABD'de yoğunlaşan BT yazılım ve donanım yatırımlarındaki güçlü artıştır. Bu alanlar 2024 itibarıyla toplam AR-GE harcamalarının en büyük bölümünü oluşturarak dijital teknolojilerin belirleyici rolünü açıkça göstermektedir. Buna karşılık AB'de AR-GE yatırımlarının daha dengeli bir sektörel dağılım sergilediği, otomotiv ve BT donanımının önemli yer tutmaya devam ettiği görülmektedir. Çin'in AR-GE harcamalarında kayda değer bir artış yaşanmakla birlikte,

yatırımların hâlâ sınırlı bir hacimde ve belirli sektörlerde yoğunlaştığı dikkat çekmektedir. Japonya'nın görece istikrarlı yapısını koruduğu, dünyanın geri kalanında ise özellikle sağlık ve BT alanlarında artış yaşandığı gözlemlenmektedir. Genel olarak grafik, küresel AR-GE yatırımlarının giderek dijital teknolojiler ve sağlık sektörüne kaydığını, bu dönüşümde ABD'nin açık ara önde olduğunu ve Avrupa'nın daha geleneksel sektörlerde yoğunlaşmasının rekabet açısından önemli bir yapısal fark yarattığını ortaya koymaktadır.

Son yıllarda küresel teknolojik rekabetin hız kazanması ve stratejik teknolojilerin ekonomik ve jeopolitik öneminin artması, AB'yi inovasyon kapasitesini güçlendirmek için yeni politika araçları geliştirmeye yöneltmiştir. Araştırma ve inovasyon programlarının genişletilmesi, girişimcilik ve risk sermayesi ekosisteminin güçlendirilmesi, stratejik teknolojilerde yatırımların artırılması ve iç pazarın daha bütünleşik hâle getirilmesi bu çabaların başlıca unsurlarını oluşturmaktadır³.

Şekil 3: AB Şirketlerinin Sektörlere Göre AR-GE Yatırımları

Kaynak: Avrupa Komisyonu⁴

Bu politika yöneliminin somut yansımalarından biri, AB'de AR-GE yatırımlarının sektörel dağılımında gözlemlenen eğilimlerde açıkça görülmektedir. Şekil 3, AB'de şirketlerin AR-GE yatırımlarının sektörel dağılımını ve zaman içindeki değişimini ortaya koymaktadır. Veriler, özellikle otomotiv sektörünün uzun yıllardır AR-GE yatırımlarında açık ara lider konumda olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra sağlık ve BT alanlarının da önemli paya sahip olduğu, ancak son yıllarda BT yatırımlarında görece bir yavaşlama yaşandığı dikkat çekmektedir. Öte yandan sağlık ve enerji gibi sektörlerde AR-GE yatırımlarının daha hızlı artış gösterdiği ve bu alanların stratejik öneminin giderek yükseldiği görülmektedir. Genel olarak grafik, Avrupa inovasyon ekosisteminin belirli sektörlerde yoğunlaştığını ve özellikle otomotiv, sağlık ve dijital teknolojilerin AR-GE yatırımlarının ana itici gücü olmaya devam ettiğini ortaya koymaktadır.

AB'nin inovasyon açığını kapama çabaları, hem üye ülkeler arasındaki rekabet gücünü artırmayı hem de Avrupa'yı küresel teknoloji ve bilgi ekonomisinde lider konuma taşımayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede, AB'nin inovasyon politikalarının tarihsel evrimi, güncel programlar ve stratejik girişimler detaylı biçimde incelenerek, Avrupa'nın mevcut durumunun analizi ve Türkiye açısından ortaya çıkan fırsat ve zorluklar ele alınacaktır.

³ The Economy, "Europe's EU Innovation Gap Is Relative and Fixable", 16.02.2026, <https://economy.ac/review/2025/12/202512284752>, Erişim Tarihi: 23.02.2026

⁴ Avrupa Komisyonu, "Health and energy sectors drive R&D investment growth in the EU amid overall slowdown", 22.12.2025, https://joint-research-centre.ec.europa.eu/jrc-news-and-updates/2025-eu-industrial-rd-investment-scoreboard-2025-12-22_en, Erişim Tarihi: 07.04.2026

Çalışma, AB politikalarının etkinliğini ve Türkiye'nin bu politikalarla kurduğu ilişkilerin yenilik kapasitesine katkılarını değerlendirmek üzere yapılandırılmıştır.

AB'nin inovasyon kapasitesine ilişkin bu tartışmalar, son dönemde yayımlanan üst düzey politika raporlarında da merkezi bir yer tutmaktadır. Eski Avrupa Merkez Bankası Başkanı Mario Draghi tarafından hazırlanan Avrupa'nın Rekabetçiliğinin Geleceği başlıklı raporda, Avrupa ile ABD ve Çin arasındaki farkın giderek açıldığı vurgulanmakta ve "inovasyon açığının kapatılması" Avrupa ekonomisinin geleceği açısından temel önceliklerden biri olarak tanımlanmaktadır⁵. Bu çerçevede rapor, Avrupa'nın büyüme modelinin sürdürülebilirliği için daha yüksek yatırım yapılmasına ve daha bütünleşmiş bir inovasyon ekosistemine ihtiyaç duyduğunu ortaya koymaktadır.

Raporda AB şirketlerinin, atılım potansiyelinin sınırlı olduğu olgun teknolojilerde uzmanlaştıkları için AR-GE ve inovasyona daha az harcama yaptığına; 2021 yılında bu harcamanın, ABD'li muadillerine kıyasla 270 milyar avro daha düşük olduğuna dikkat çekilmektedir. Avrupa'da araştırma ve inovasyona en fazla yatırım yapan ilk üç şirketin, son yirmi yıldır ağırlıklı olarak otomotiv sektöründe faaliyet gösterdiği, benzer bir durumun 2000'li yılların başında ABD'de de görüldüğü; otomotiv ve ilaç sektörleri öne çıktığı, ancak; günümüzde ABD'de ilk üç yatırımcının tamamını teknoloji şirketlerinin oluşturduğu belirtilmektedir.

Dünya bir yapay zekâ devriminin eşliğindeyken, Avrupa'nın geçen yüzyıla ait "orta düzey teknolojiler ve sektörler" içinde sıkışıp kalma lüksünün olmadığı ve yenilikçi potansiyelini açığa çıkarması gerektiğini ifade eden rapor, bunun yalnızca yeni teknolojilerde öncü olmak için değil, aynı zamanda yapay zekâyı mevcut sektörlerle entegre ederek onların rekabet gücünü koruyabilmeleri açısından da kritik önemde olduğunun altını çizmektedir. Bu gündemin temel unsurlarından birinin, Avrupalıların yeni teknolojilerden faydalanabilmeleri için gerekli becerilerle donatılması olacağı, böylece teknoloji ile sosyal kapsayıcılığın birlikte ilerleyebileceği hususları da raporda yer almaktadır.

Benzer şekilde eski AP Üyesi ve halihazırda Jacques Delors Enstitüsü Başkanı Enrico Letta tarafından Bir Pazardan Fazlası başlıklı rapor, Avrupa'nın rekabet gücünü artırmak için mevcut dört serbest dolaşım özgürlüğüne ek olarak araştırma, inovasyon ve bilginin serbest dolaşımını ifade eden bir beşinci özgürlük oluşturulmasını önermektedir⁶. Raporda, Avrupa'nın özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve Çin karşısında çığır açıcı teknolojiler geliştirme konusunda geri kaldığı; bunun temel nedenlerinden birinin ise ekonominin ağırlıklı olarak "orta teknoloji" sektörlerine sıkışmış olması olduğu vurgulanmaktadır. Bu durum, özel sektörün araştırma ve inovasyon yatırımlarının görece düşük kalmasıyla birleşerek uzun vadeli rekabet gücünü zayıflatmaktadır.

Rapor, Avrupa Tek Pazarı'nın mevcut yapısının inovasyonu desteklemek açısından yeterince etkin kullanılmadığını ortaya koymaktadır. Üye devletler arasındaki düzenleyici farklılıklar ve finansmana erişimde yaşanan zorluklar, yenilikçi girişimlerin ölçeklenmesini sınırlamakta; bu durum özellikle start-up'ların büyüme aşamasında Avrupa dışına yönelmesine yol açmaktadır. Bu çerçevede, inovatif şirketlerin gelişimini

⁵ Avrupa Parlamentosu, "REPORT on the institutional aspects of the Report on the future of European Competitiveness", 17.10.2025, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-10-2025-0196_EN.html, Erişim Tarihi: 14.04.2026

⁶ Bruegel, "Research, innovation and data: a fifth freedom in the EU single market?", 23.05.2024, <https://www.bruegel.org/analysis/research-innovation-and-data-fifth-freedom-eu-single-market>, Erişim Tarihi: 14.04.2026

desteklemek amacıyla sermaye piyasalarının derinleştirilmesi ve finansmana erişimin kolaylaştırılması gerektiği belirtilmektedir.

Bununla birlikte raporda, yapay zekâ, dijital teknolojiler, temiz enerji ve savunma gibi stratejik sektörlerde daha koordineli ve iddialı bir inovasyon politikası izlenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Sanayi politikası ile inovasyon politikası arasındaki bağın güçlendirilmesi, Avrupa'nın bu alanlarda küresel ölçekte rekabet edebilmesi açısından kritik görülmektedir. Ayrıca inovasyonun sürdürülebilirliği için insan sermayesine yatırım yapılmasının önemi vurgulanmakta; eğitim, yaşam boyu öğrenme ve iş gücü becerilerinin dönüşümünün bu sürecin ayrılmaz bir parçası olduğu belirtilmektedir.

Sonuç olarak rapor, Avrupa'nın temel sorununun yalnızca inovasyon üretmek değil, aynı zamanda bu inovasyonu ölçeklendirme ve ekonomik değere dönüştürme kapasitesinin sınırlı olması olduğunu ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, daha derin bir ekonomik entegrasyon, güçlü finansman mekanizmaları, beceri yatırımları ve AB düzeyinde artırılmış politika koordinasyonu, Avrupa'nın inovasyon performansını artırmak için temel öncelikler olarak öne çıkmaktadır⁷.

Avrupa'nın İnovasyon Açığı: Kavramsal Çerçeve

Avrupa Birliği'nin küresel inovasyon sistemindeki konumu uzun süredir Avrupa'nın inovasyon açığı (*European Innovation Gap*) olarak adlandırılan bir tartışma çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu kavram genel olarak, AB'nin güçlü bilimsel araştırma kapasitesine rağmen bu kapasiteyi yüksek katma değerli teknolojilere, hızlı büyüyen şirketlere ve küresel ölçekte rekabet edebilen yenilikçi ürün ve hizmetlere dönüştürme konusunda rakip ekonomilere kıyasla daha sınırlı bir performans sergilemesini ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle inovasyon açığı, yalnızca araştırma faaliyetlerinin düzeyiyle değil, inovasyon sürecinin tamamını kapsayan araştırma, ticarileştirme ve ölçeklenme aşamaları arasındaki yapısal dengesizliklerle ilişkilendirilmektedir.

İnovasyon literatüründe bu tartışma genellikle üç temel boyut üzerinden ele alınmaktadır. Bunlardan ilki AR-GE yatırımları ile ilgilidir. AB son yıllarda AR-GE yatırımlarını artırmış olsa da toplam AR-GE harcamalarının GSYH'ye oranı hâlen birçok küresel rakibinin gerisinde kalmaktadır. AB'de bu oran yaklaşık %2,2-2,3 seviyesinde seyrederken, ABD, Japonya ve Güney Kore gibi ekonomilerde daha yüksek düzeylere ulaşmaktadır. Özellikle özel sektör kaynaklı AR-GE yatırımlarının ABD'ye kıyasla daha düşük olması, Avrupa'nın inovasyon performansını sınırlayan önemli faktörlerden biri olarak değerlendirilmektedir⁸.

İnovasyon açığının ikinci boyutu girişimcilik ve finansman ekosistemi ile ilişkilidir. İnovatif fikirlerin ekonomik değere dönüşmesinde risk sermayesi ve girişim finansmanı önemli rol oynamaktadır. Ancak Avrupa'da girişim sermayesi piyasalarının büyüklüğü ve derinliği ABD'ye kıyasla oldukça sınırlıdır. Örneğin 2024 yılında ABD'de girişim sermayesi yatırımları yaklaşık 210 milyar avroya ulaşırken Avrupa'da bu rakam 57 milyar avro seviyesinde kalmıştır. Bu durum özellikle yenilikçi girişimlerin büyüme aşamasında

⁷ Schuman Network, "The Letta and Draghi Reports: The Only Way to Go, Despite the Hurdles", 03.03.2025, <https://www.schumannnetwork.eu/2025/03/03/the-letta-and-draghi-reports-the-only-way-to-go-despite-the-hurdles/>, Erişim Tarihi: 14.04.2026

⁸ Avrupa Konseyi, "Research and innovation as drivers of economic growth and job creation", 02.02.2018, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5093-2018-INIT/en/pdf>, Erişim Tarihi: 23.02.2026

ihtiyaç duydukları finansmana erişimini zorlaştırmakta ve Avrupa'daki teknoloji şirketlerinin küresel ölçekte ölçeklenmesini sınırlamaktadır⁹.

Üçüncü boyut ise literatürde sıklıkla scale-up açığı olarak adlandırılan yapısal sorundur. Avrupa'da start-up ekosisteminin son yıllarda önemli ölçüde gelişmiş olmasına rağmen bu girişimlerin büyük ölçekli teknoloji şirketlerine dönüşme oranı görece düşüktür. Bunun temel nedenleri arasında parçalı finansal piyasalar, düzenleyici farklılıklar ve sınırlı sermaye derinliği yer almaktadır. Bu koşullar altında birçok yenilikçi Avrupa şirketi erken aşamada satılmakta, başka bölgelere taşınmakta veya küresel ölçekte büyüme fırsatlarını kaçırmaktadır¹⁰.

Buna ek olarak Avrupa'nın inovasyon sisteminin yapısal özellikleri de bu açığın oluşmasında etkili olmaktadır. Avrupa'daki büyük şirketlerin AR-GE faaliyetlerindeki ağırlığı uzun süredir devam etmekte, buna karşılık yeni ve hızlı büyüyen firmaların inovasyon sistemindeki rolü ABD'ye kıyasla daha sınırlı kalmaktadır. Bu durum inovasyon ekosisteminde yaratıcı yıkım dinamiklerinin daha zayıf işlemlerine ve yeni teknoloji alanlarında küresel lider şirketlerin ortaya çıkmasının zorlaşmasına yol açmaktadır¹¹.

Avrupa'nın inovasyon açığı, yalnızca AR-GE harcamalarının düzeyiyle açıklanabilecek bir sorun değildir. Daha ziyade bu durum, bilimsel araştırmanın ekonomik değere dönüşmesi, yenilikçi girişimlerin büyümesi ve finansman ekosisteminin derinliği gibi unsurların birlikte şekillendirdiği çok boyutlu bir yapısal mesele olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle AB'nin son yıllarda geliştirdiği inovasyon politikaları yalnızca araştırma yatırımlarını artırmayı değil, aynı zamanda girişimcilik ekosistemini güçlendirmeyi, finansman araçlarını genişletmeyi ve iç pazarda inovasyonun yayılmasını kolaylaştırmayı hedeflemektedir.

Avrupa'nın İnovasyon Açığının Temel Nedenleri

Avrupa Birliği'nin inovasyon performansına ilişkin tartışmalar, bu açığın yalnızca AR-GE harcamalarının düzeyiyle açıklanamayacağını göstermektedir. Aksine Avrupa'nın inovasyon açığı, finansman ekosistemi, girişimcilik yapısı, pazar entegrasyonu ve araştırma sonuçlarının ticarileştirilmesi gibi birbiriyle bağlantılı yapısal faktörlerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan çok boyutlu bir sorundur. Literatürde bu durum çoğu zaman Avrupa'nın güçlü bilimsel araştırma kapasitesine rağmen bu kapasiteyi ekonomik değere dönüştürme konusunda yaşadığı zorluklarla ilişkilendirilmektedir. Bu bağlamda Avrupa'nın inovasyon açığının temel nedenleri birkaç ana başlık altında ele alınabilir.

Risk Sermayesi ve Finansman Eksikliği

Avrupa'nın inovasyon açığının en sık vurgulanan nedenlerinden biri risk sermayesi ve girişim finansmanı piyasalarının görece sınırlı olmasıdır. Yenilikçi girişimlerin büyümesi ve küresel ölçekte rekabet edebilen teknoloji şirketlerine dönüşmesi büyük ölçüde erken aşama ve büyüme aşaması finansmanına bağlıdır. Ancak Avrupa'da risk sermayesi piyasalarının büyüklüğü ve derinliği ABD ile karşılaştırıldığında oldukça düşüktür.

⁹ IMF, "Europe's Innovators Are Waking Up", 15.06.2025, <https://www.imf.org/en/publications/fandd/issues/2025/06/europes-innovators-are-waking-up-alessandro-merli>, Erişim Tarihi: 23.02.2026

¹⁰ Avrupa Komisyonu, "European scale-up gap", 2021, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3c5a147a-5e25-11ec-9c6c-01aa75ed71a1/language-en>, Erişim Tarihi: 23.02.2026

¹¹ ECIPE, "Europe's Innovation Gap: Five Charts and Five Takeaways for an Evidence-Based Debate", 18.02.2026, <https://ecipe.org/insights/europes-innovation-gap/>, Erişim Tarihi: 23.02.2026

Örneğin 2024 yılında ABD’de girişim sermayesi yatırımları yaklaşık 210 milyar avroya ulaşırken Avrupa’da bu rakam 57 milyar avro seviyesinde kalmıştır. Bu durum Avrupa’daki girişimlerin büyüme aşamasında ihtiyaç duydukları finansmana erişimini zorlaştırmakta ve birçok yenilikçi şirketin yatırım bulmak amacıyla ABD gibi daha gelişmiş finansal piyasalara yönelmesine yol açabilmektedir¹².

Finansman açığının arkasında yatan nedenler arasında Avrupa finans piyasalarının parçalı yapısı, risk sermayesine yönelik yatırım kültürünün görece zayıf olması ve kurumsal yatırımcıların riskli teknoloji yatırımlarına daha temkinli yaklaşması gibi faktörler yer almaktadır. Ayrıca Avrupa’da sermaye piyasalarının ABD’ye kıyasla daha küçük olması ve halka arz piyasalarının daha sınırlı olması, girişim yatırımcılarının yatırım geri dönüşü elde etmesini zorlaştırarak risk sermayesi ekosisteminin gelişimini sınırlandırmaktadır¹³.

Start-up ve Scale-up Ekosistemleri

Avrupa’da inovasyon açığının önemli boyutlarından biri de literatürde sıklıkla scale-up açığı olarak adlandırılan sorundur. Son yıllarda Avrupa’da start-up ekosisteminde kayda değer bir gelişme yaşanmış olsa da bu girişimlerin büyük ölçekli teknoloji şirketlerine dönüşme oranı ABD’ye kıyasla daha düşüktür. Özellikle büyüme aşamasında büyük yatırım turlarına erişimin sınırlı olması, Avrupa’daki girişimlerin küresel ölçekte büyümesini zorlaştırmaktadır. Bu durum yenilikçi şirketlerin erken aşamada satılması veya daha gelişmiş finansman ekosistemlerine sahip ülkelere taşınması gibi sonuçlar doğurabilmektedir¹⁴.

Ayrıca Avrupa’nın sanayi yapısı da bu sorunu derinleştirmektedir. Avrupa’daki inovasyon faaliyetlerinin önemli bir bölümü otomotiv ve geleneksel imalat gibi orta teknoloji sektörlerinde yoğunlaşırken, ABD’de biyoteknoloji, internet hizmetleri ve yazılım gibi yüksek AR-GE yoğunluklu sektörlerin daha güçlü olduğu görülmektedir. Bu durum Avrupa’da radikal yeniliklerin ortaya çıkma ve hızla büyüyen teknoloji şirketlerinin gelişme ihtimalini sınırlayabilmektedir¹⁵.

Tek Pazarın Parçalı Yapısı ve Düzenleyici Engeller

Avrupa’nın inovasyon açığının bir diğer önemli nedeni, AB iç pazarının bazı alanlarda hâlen parçalı bir yapıya sahip olmasıdır. Her ne kadar AB Tek Pazarı mal ve hizmetlerin serbest dolaşımını sağlamayı amaçlasa da dil farklılıkları, ulusal vergi sistemleri, iş gücü düzenlemeleri ve çeşitli idari prosedürler şirketlerin sınır ötesi faaliyetlerini zorlaştırabilmektedir. Bu durum özellikle genç teknoloji şirketlerinin hızlı şekilde büyümesini ve farklı pazarlara açılmasını sınırlayan bir faktör olarak öne çıkmaktadır.

¹² Forbes, “Europe’s Venture Capital Challenge: Can The Continent Catch Up In The Innovation Race?”, 19.06.2024, <https://www.forbes.com/sites/josipamajic/2024/07/19/europes-venture-capital-challenge-can-the-old-continent-catch-up-in-the-innovation-race/>, Erişim Tarihi: 25.02.2026

¹³ 24h00, “The EU Startup and Scale-up Strategy: Choosing Europe to Innovate, Scale, and Lead”, 02.06.2025, <https://www.24h00.info/the-eu-startup-and-scale-up-strategy-choosing-europe-to-innovate-scale-and-lead/>, Erişim Tarihi: 25.02.2026

¹⁴ PostQuantum, “Deep-Tech Commercialization Challenges in the EU”, 31.05.2025, <https://postquantum.com/quantum-commercialization/deep-tech-commercialization-eu/>, Erişim Tarihi: 25.02.2026

¹⁵ Mainstreet Advisors, “Why Europe Is Falling Behind In Innovation”, 05.09.2025, <https://www.mainstreetadv.com/2025/09/25/why-europe-is-falling-behind-in-innovation/>, Erişim Tarihi: 26.02.2026

Düzenleyici çerçevenin karmaşıklığı da girişimcilik ekosistemini etkileyen bir diğer unsur olarak değerlendirilmektedir. Özellikle veri koruma, rekabet hukuku ve çeşitli sektör düzenlemelerine uyum maliyetlerinin yüksek olması küçük ve orta ölçekli yenilikçi şirketler için önemli bir yük oluşturabilmektedir. Bu durum bazı girişimlerin inovatif faaliyetlerini Avrupa dışındaki daha esnek düzenleyici ortamlarda sürdürmeyi tercih etmesine yol açabilmektedir.

Araştırma Sonuçlarının Ticarileştirilmesindeki Zorluklar

Avrupa'nın inovasyon açığının temel nedenlerinden biri de bilimsel araştırma ile ticari uygulamalar arasındaki bağlantının görece zayıf olmasıdır. Avrupa üniversiteleri ve araştırma merkezleri dünya çapında önemli bilimsel çıktılar üretmesine rağmen bu araştırmaların pazarlanabilir teknolojilere dönüşme oranı sınırlı kalabilmektedir. Literatürde bu durum sıklıkla Avrupa'nın inovasyon paradoksu olarak adlandırılmakta ve güçlü araştırma kapasitesine rağmen ticarileştirme performansının sınırlı olmasıyla açıklanmaktadır.

Bu durumun arkasında teknoloji transfer mekanizmalarının yetersizliği, girişimcilik kültürünün sınırlı olması ve üniversite-sanayi iş birliğinin bazı alanlarda yeterince gelişmemiş olması gibi faktörler yer almaktadır. Özellikle derin teknoloji (*deep-tech*) alanlarında laboratuvardan piyasaya geçiş sürecinde ortaya çıkan finansman ve teknik riskler, birçok yenilikçi projenin ölüm vadisi olarak adlandırılan aşamada başarısız olmasına yol açabilmektedir.

Avrupa'nın inovasyon açığı, tek bir faktörden kaynaklanan bir sorun olmaktan ziyade finansman yapısı, girişimcilik ekosistemi, sanayi yapısı ve pazar entegrasyonu gibi çeşitli unsurların birleşimiyle ortaya çıkan yapısal bir meseledir. Bu nedenle AB'nin son yıllarda geliştirdiği inovasyon politikaları yalnızca AR-GE harcamalarını artırmaya odaklanmakla kalmayıp aynı zamanda risk sermayesi piyasalarını güçlendirmeyi, girişimlerin büyümesini destekleyecek finansman araçları oluşturmayı ve iç pazarda inovasyonun yayılmasını kolaylaştırmayı hedeflemektedir. Bu politika çabaları, Avrupa'nın küresel teknoloji yarışındaki konumunu güçlendirmeyi amaçlayan daha geniş bir stratejik dönüşümün parçası olarak değerlendirilmektedir.

AB'nin İnovasyon Politikasının Evrimi

Avrupa Birliği'nin inovasyon politikası, zaman içerisinde değişen küresel rekabet koşulları ve teknolojik dönüşümler doğrultusunda önemli bir evrim geçirmiştir. İlk dönemlerde araştırma faaliyetlerinin desteklenmesine odaklanan AB politikaları, zamanla inovasyon ekosisteminin tamamını kapsayan daha bütüncül bir yaklaşım benimsemiştir. Bu dönüşüm özellikle 2000'li yıllardan itibaren bilgi ekonomisinin güçlenmesi, dijital teknolojilerin hızla gelişmesi ve küresel teknoloji rekabetinin yoğunlaşmasıyla daha belirgin hâle gelmiştir¹⁶.

AB'nin inovasyon politikasının modern çerçevesi büyük ölçüde 2000 yılında kabul edilen Lizbon Stratejisi ile şekillenmiştir. Bu strateji, Avrupa'yı dünyanın en rekabetçi ve dinamik bilgi temelli ekonomisi hâline getirmeyi hedeflemiş ve araştırma ile inovasyonu ekonomik büyümenin temel unsurları arasında konumlandırmıştır. Lizbon Stratejisi kapsamında AR-GE yatırımlarının artırılması, bilgi ekonomisinin güçlendirilmesi ve üniversite-sanayi

¹⁶ Avrupa Parlamentosu, "Innovation policy", 05.11.2025, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/67/politique-de-l-innovation>, Erişim Tarihi: 26.02.2025

iş birliğinin geliştirilmesi gibi hedefler belirlenmiştir. Bu dönemde Avrupa Araştırma Alanı'nın (*European Research Area*)¹⁷ güçlendirilmesi ve araştırmacıların hareketliliğinin artırılması da AB inovasyon politikasının temel öncelikleri arasında yer almıştır.

2010 yılında kabul edilen Europe 2020 Stratejisi, AB'nin inovasyon politikasında yeni bir aşamayı temsil etmiştir. Akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme hedefi üzerine kurulan bu strateji, inovasyonu ekonomik dönüşümün merkezine yerleştirmiştir¹⁸. Stratejinin amiral girişimlerinden biri olan İnovasyon Birliği (*Innovation Union*)¹⁹, Avrupa'da inovasyon için daha elverişli bir ekosistem oluşturmayı amaçlamıştır. Bu girişim kapsamında patent sisteminin güçlendirilmesi, inovatif kamu alımları, standartlaşma süreçlerinin geliştirilmesi ve araştırma sonuçlarının ticarileştirilmesini kolaylaştıracak politika araçları gündeme gelmiştir. Aynı zamanda Avrupa'nın inovasyon performansını düzenli olarak ölçmek amacıyla Avrupa İnovasyon Performans Göstergeleri (*European Innovation Scoreboard*)²⁰ gibi araçlar geliştirilmiş ve üye ülkeler arasındaki performans farklılıklarının daha sistematik biçimde izlenmesi mümkün hâle gelmiştir.

AB'nin inovasyon politikasında önemli bir diğer dönüm noktası ise araştırma ve inovasyon alanındaki çerçeve programlarının geliştirilmesi olmuştur. Bu kapsamda 2014-2020 döneminde uygulanan Horizon 2020 Programı, yaklaşık 80 milyar avroluk bütçesiyle AB'nin o tarihe kadar yürüttüğü en büyük araştırma ve inovasyon programı olarak öne çıkmıştır. Program, mükemmel bilim, endüstriyel liderlik ve toplumsal sorunlar olmak üzere üç temel sütun üzerine kurulmuş ve araştırma sonuçlarının piyasaya aktarılmasını kolaylaştırmayı hedeflemiştir. Bu yaklaşım, yalnızca akademik araştırmayı desteklemekle kalmayıp inovasyonun laboratuvardan pazara kadar uzanan tüm aşamalarını kapsayan bir politika anlayışını yansıtmaktadır.

2021 yılında yürürlüğe giren Ufuk Avrupa Programı, AB'nin araştırma ve inovasyon politikasının günümüzdeki en önemli araçlarından biri hâline gelmiştir. 2021-2027 dönemini kapsayan bu program, yaklaşık 93 milyar avroluk bütçesiyle Avrupa'nın bilimsel ve teknolojik kapasitesini güçlendirmeyi, küresel rekabet gücünü artırmayı ve büyük toplumsal sorunlara yönelik yenilikçi çözümler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Program üç temel sütun etrafında yapılandırılmıştır: mükemmel bilim, küresel sorunlar ve Avrupa'nın endüstriyel rekabet gücü ile yenilikçi Avrupa. Bu yapı sayesinde temel araştırmadan yenilikçi girişimlerin ölçeklenmesine kadar inovasyon sürecinin farklı aşamalarına yönelik destek mekanizmaları oluşturulmuştur.

Ufuk Avrupa kapsamında oluşturulan Avrupa İnovasyon Konseyi (*European Innovation Council – EIC*)²¹ ise özellikle yüksek riskli ve çığır açıcı teknolojileri desteklemeyi amaçlayan önemli bir politika aracıdır. EIC, erken aşama araştırmadan ticarileştirme ve şirketlerin ölçeklenmesine kadar inovasyon döngüsünün farklı aşamalarına finansman

¹⁷ Avrupa Komisyonu, "European Research Area", 19.02.2026, https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-research-and-innovation/our-digital-future/european-research-area_en, Erişim Tarihi: 27.02.2025

¹⁸ EEAS, "Horizon 2020", 15.06.2018, https://www.eeas.europa.eu/eeas/horizon-2020_en, Erişim Tarihi: 27.02.2026

¹⁹ Avrupa Komisyonu, "Research and Innovation", 13.02.2026, https://commission.europa.eu/about/departments-and-executive-agencies/research-and-innovation_en, Erişim Tarihi: 27.02.2026

²⁰ İktisadi Kalkınma Vakfı, "AVRUPA'DA İNOVASYONUN DURUMU 2024", 09.07.2024, https://www.ikv.org.tr/images/files/2024_Avrupa_Inovasyon_Durumu.pdf, Erişim Tarihi: 27.02.2026

²¹ Avrupa Konseyi, "European Innovation Council", 22.03.2021, https://eic.ec.europa.eu/index_en, Erişim Tarihi: 27.02.2026

sağlayarak Avrupa'daki yenilikçi girişimlerin büyümesini teşvik etmektedir. Bu yaklaşım, AB'nin yalnızca araştırma üretimini değil aynı zamanda küresel ölçekte rekabet edebilecek teknoloji şirketlerinin ortaya çıkmasını da destekleme hedefinin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Son yıllarda AB inovasyon politikası ayrıca yeşil ve dijital dönüşüm hedefleriyle daha yakından ilişkilendirilmeye başlanmıştır. Özellikle stratejik teknolojilerde küresel rekabetin artması, AB'nin inovasyon politikalarını sanayi politikası ve teknolojik egemenlik hedefleriyle daha bütünleşik bir şekilde ele almasına yol açmıştır. Bu doğrultuda araştırma ve inovasyon programları yalnızca bilimsel mükemmeliyeti desteklemekle kalmayıp aynı zamanda Avrupa'nın kritik teknolojilerdeki konumunu güçlendirmeyi, stratejik sektörlerde üretim kapasitesini artırmayı ve ekonomik dayanıklılığı geliştirmeyi amaçlayan daha geniş bir politika çerçevesi içinde konumlandırılmaktadır.

İnovasyon Açığını Kapatmaya Yönelik Güncel AB Politikaları

Avrupa Birliği, küresel teknoloji rekabetinin hızlanması ve inovasyon açığına ilişkin tartışmaların yoğunlaşmasıyla birlikte son yıllarda inovasyon kapasitesini güçlendirmeye yönelik kapsamlı politika araçları geliştirmiştir. Bu çabalar yalnızca araştırma faaliyetlerinin desteklenmesiyle sınırlı kalmamakta; aynı zamanda yenilikçi girişimlerin büyümesini kolaylaştıracak finansman mekanizmalarının oluşturulması, stratejik teknolojilerde üretim kapasitesinin artırılması ve dijital dönüşümün hızlandırılması gibi alanları da kapsamaktadır. Bu kapsamda geliştirilen politikalar, inovasyon ekosisteminin farklı aşamalarını destekleyen çok katmanlı bir yaklaşımı yansıtmaktadır²².

AB'nin inovasyon açığını kapatmaya yönelik en önemli politika araçlarından biri EIC tarafından yürütülen finansman programlarıdır. EIC, özellikle yüksek riskli ve çığır açıcı teknolojileri desteklemek amacıyla oluşturulmuş olup inovasyon döngüsünün farklı aşamalarına yönelik çeşitli finansman araçları sunmaktadır. Bu kapsamda *EIC Pathfinder*, erken aşama bilimsel araştırmaları desteklerken; *EIC Transition*, araştırma sonuçlarının ticarileştirilmesine yönelik projelere odaklanmaktadır. Buna ek olarak *EIC Accelerator* programı, yenilikçi *start-up* ve küçük ve orta ölçekli işletmelerin yeni teknolojileri geliştirmesi, ticarileştirmesi ve ölçeklendirmesi için hibeler ve sermaye yatırımları sağlamaktadır. Bu programlar aracılığıyla araştırma sonuçlarının piyasaya aktarılması ve yeni teknoloji şirketlerinin ortaya çıkması teşvik edilmektedir.

AB'nin inovasyon politikalarında son dönemde özellikle ölçeklenme finansmanının güçlendirilmesi önemli bir öncelik hâline gelmiştir. Avrupa'da girişimlerin büyüme aşamasında karşılaştıkları finansman eksikliği uzun süredir inovasyon ekosisteminin temel zayıflıklarından biri olarak görülmektedir. Bu sorunu gidermek amacıyla geliştirilen *Strategic Technologies for Europe Platform (STEP) Scale-Up*²³ girişimi, stratejik teknolojiler alanında faaliyet gösteren şirketlere önemli miktarda sermaye yatırımı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda şirket başına 10 ila 30 milyon avro arasında yatırım yapılabilen ve bu yatırımların özel sektör finansmanını da harekete geçirerek

²² Avrupa Komisyonu, "European Innovation Council to invest €1.4 billion in deep tech and scale up of strategic technologies in 2025", 26.11.2024, <https://euraxess.ec.europa.eu/worldwide/south-korea/news/european-innovation-council-invest-eu14-billion-deep-tech-and-scale>, Erişim Tarihi: 02.03.2026

²³ Avrupa Konseyi, "STEP Scale Up", 29.10.2024, https://eic.ec.europa.eu/eic-funding-opportunities/step-scale_en, Erişim Tarihi: 02.03.2026

çok daha büyük yatırım turlarına zemin hazırlaması hedeflenmektedir. Program özellikle dijital teknolojiler, temiz teknolojiler ve biyoteknoloji gibi alanlarda faaliyet gösteren şirketlerin büyümesini desteklemektedir.

Bunun yanında AB, inovatif şirketlerin büyümesini desteklemek amacıyla daha büyük ölçekli finansman araçları oluşturmayı da gündemine almıştır. Bu çerçevede geliştirilen Avrupa Scaleup Fonu (*Scaleup Europe Fund*)²⁴, stratejik teknoloji alanlarında faaliyet gösteren yüksek büyüme potansiyeline sahip şirketlere geç aşama finansman sağlamayı amaçlayan çok milyar avroluk bir yatırım fonu olarak tasarlanmıştır. Kamu ve özel sektör ortaklığına dayanan bu fonun, Avrupa'daki teknoloji şirketlerinin küresel ölçekte rekabet edebilecek büyüklüğe ulaşmasını desteklemesi ve Avrupa'daki ölçeklenme finansmanı açığını azaltması hedeflenmektedir.

AB'nin inovasyon açığını kapatmaya yönelik politikaları yalnızca girişimcilik ekosistemine odaklanmakla kalmamakta, aynı zamanda stratejik teknolojilerde Avrupa'nın üretim ve araştırma kapasitesini güçlendirmeyi de hedeflemektedir. Bu bağlamda kabul edilen Avrupa Çip Yasası, yarı iletken sektöründe Avrupa'nın küresel rekabet gücünü artırmayı amaçlayan önemli bir girişimdir. Bu girişim kapsamında AB, yarı iletken araştırma, tasarım ve üretim kapasitesini güçlendirmeyi ve küresel yarı iletken pazarındaki payını artırmayı hedeflemektedir. Programın bir parçası olan *Chips for Europe* girişimi kapsamında araştırma ve inovasyon faaliyetlerine milyarlarca avroluk finansman sağlanmakta ve Avrupa'nın dijital dönüşüm hedefleri doğrultusunda yarı iletken ekosisteminin geliştirilmesi amaçlanmaktadır²⁵.

İnovasyon politikalarının bir diğer önemli boyutunu ise dijital teknolojilerin geliştirilmesine yönelik programlar oluşturmaktadır. 2021 yılında başlatılan Dijital Avrupa Programı, yapay zekâ, yüksek performanslı bilgi işlem, siber güvenlik ve dijital beceriler gibi alanlarda yatırımları destekleyerek Avrupa'nın dijital kapasitesini artırmayı amaçlamaktadır. Program aynı zamanda Avrupa genelinde dijital inovasyon merkezlerinin kurulmasını destekleyerek işletmelerin ve kamu kurumlarının yeni teknolojileri benimsemesini kolaylaştırmaktadır. Bu yaklaşım, inovasyon politikalarının yalnızca teknoloji geliştirmeye değil aynı zamanda bu teknolojilerin ekonomik ve toplumsal alanlarda yaygınlaştırılmasına da odaklandığını göstermektedir.

Son yıllarda AB'nin inovasyon politikaları giderek daha fazla stratejik teknoloji ve ekonomik güvenlik perspektifi ile şekillenmektedir. Yapay zekâ, kuantum teknolojileri, yarı iletkenler, temiz enerji teknolojileri ve biyoteknoloji gibi alanlar, Avrupa'nın ekonomik rekabet gücü ve teknolojik egemenliği açısından kritik sektörler olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle AB, inovasyon politikalarını sanayi politikası araçlarıyla daha yakından ilişkilendirerek stratejik teknolojilerde Avrupa merkezli üretim kapasitesini artırmayı ve küresel değer zincirlerinde daha güçlü bir konum elde etmeyi hedeflemektedir. Bu doğrultuda geliştirilen yeni girişimler, araştırma ve inovasyon politikalarının artık yalnızca bilimsel ilerlemeyi değil aynı zamanda ekonomik

²⁴ İktisadi Kalkınma Vakfı, "AVRUPA SCALEUP FONU", 03.11.2025, https://www.ikv.org.tr/ikv.asp?lng=tr&ust_id=9285&id=9784, Erişim Tarihi: 03.03.2026

²⁵ Reuters, "EU plans tech scale-up fund to narrow gap with US, China", 29.05.2025, <https://www.reuters.com/world/china/eu-plans-tech-scale-up-fund-narrow-gap-with-us-china-2025-05-28/>, Erişim Tarihi: 03.03.2026

dayanıklılığı, stratejik özerkliği ve teknolojik liderliği de destekleyen daha kapsamlı bir politika çerçevesine dönüştüğünü göstermektedir²⁶.

AB A.Ş. (EU Inc.)

AB'nin inovasyon açığını kapatma yönündeki en dikkat çekici yeni girişimlerinden biri, 2026 yılında Avrupa Komisyonu tarafından gündeme getirilen AB A.Ş. önerisidir²⁷. Bu girişim, özellikle Avrupa'daki girişimcilik ve ölçeklenme sorunlarının temelinde yatan yapısal parçalanmışlığı hedef almakta ve Tek Pazar'ın potansiyelini daha etkili kullanmayı amaçlamaktadır. Mevcut durumda Avrupa'da şirketler 27 farklı ulusal hukuk sistemi ve 60'tan fazla şirket türü arasında faaliyet göstermek zorunda kalmakta, bu durum şirket kurma ve büyüme süreçlerini yavaşlatmakta ve maliyetleri artırmaktadır.

AB A.Ş., bu parçalı yapıya alternatif olarak, şirketlerin isteğe bağlı şekilde dahil olabileceği tek ve uyumlaştırılmış bir AB şirket rejimi sunmaktadır. Bu sistem sayesinde şirketlerin yalnızca bir kez kayıt yaptırarak tüm AB genelinde faaliyet gösterebilmesi hedeflenmektedir. Böylece özellikle yeni girişimlerin sınır ötesi büyüme süreçlerinde karşılaştıkları hukuki ve idari engellerin önemli ölçüde azaltılması öngörülmektedir.

Önerinin en dikkat çekici yönlerinden biri, şirket kuruluş süreçlerinin büyük ölçüde sadeleştirilmesi ve dijitalleştirilmesidir. AB A.Ş. kapsamında bir şirketin 48 saat içinde, tamamen çevrim içi ve düşük maliyetle kurulabilmesi mümkün olacaktır²⁸. Ayrıca minimum sermaye gerekliliğinin kaldırılması ve şirket yaşam döngüsünün tamamında dijital işlemlerin mümkün hâle getirilmesi, özellikle erken aşama girişimler için önemli kolaylıklar sağlamaktadır.

Bununla birlikte AB A.Ş., yalnızca kuruluş süreçlerini değil, aynı zamanda yatırım ve büyüme dinamiklerini de hedef almaktadır. Öneri kapsamında hisse devri, finansman işlemleri ve çalışanlara sunulan hisse opsiyonları gibi alanlarda standartlaştırılmış uygulamaların geliştirilmesi planlanmaktadır. Bu tür düzenlemeler, Avrupa'daki girişimlerin yatırım çekme kapasitesini artırmayı ve ABD gibi daha entegre piyasalara yönelme eğilimini azaltmayı amaçlamaktadır. Nitekim mevcut durumda Avrupa, yeni girişim sayısı bakımından güçlü olsa da *unicorn* şirket üretme konusunda ABD'nin gerisinde kalmaktadır.

AB A.Ş. aynı zamanda girişimcilik kültürünü desteklemeye yönelik önemli unsurlar da içermektedir. Basitleştirilmiş tasfiye süreçleri sayesinde başarısızlık sonrası yeniden girişim kurmanın kolaylaştırılması, inovasyonun doğasında bulunan risk alma davranışını teşvik etmeyi hedeflemektedir. Bunun yanında, sistemin ulusal iş gücü ve sosyal koruma

---

²⁶ Avrupa Komisyonu, "The EU budget bolsters Europe's technological leadership: the European Chips Act", 09.01.2026, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/motion/focus/eu-budget-bolsters-europes-technological-leadership-european-chips-act_en, Erişim Tarihi: 04.03.2026

²⁷ Avrupa Komisyonu, "EU Inc. – making business easier in the European Union", 18.03.2026, https://commission.europa.eu/news-and-media/news/eu-inc-making-business-easier-european-union-2026-03-18_en, Erişim Tarihi: 06.04.2025

²⁸ Tech EU, "The European Commission launches EU Inc., the long-awaited '28th regime' for startups", 20.01.2026, <https://tech.eu/2026/01/20/the-european-commission-launches-eu-inc-the-long-awaited-28th-regime-for-startups/>, Erişim Tarihi: 06.04.2025

kurallarını değiştirmemesi, dñzenlemenin sosyal dengeyi gñzeten bir çerçevede tasarlandığını göstermektedir²⁹.

Genel olarak AB A.ř., Avrupa'nın inovasyon ekosisteminde uzun süredir dile getirilen parçalanmış pazar sorununa yapısal bir çözüm sunma iddiasındadır. Bu yönüyle yalnızca bir şirket hukuku reformu değil, aynı zamanda Avrupa'nın küresel teknoloji rekabetindeki konumunu güçlendirmeye yönelik stratejik bir adım olarak değerlendirilmektedir. Avrupa Komisyonu'nun bu öneri için 2026 yılı sonuna kadar siyasi uzlaşa çağrısında bulunması, girişimin AB'nin rekabetçilik gündemindeki merkezi yerini açıkça ortaya koymaktadır.

AB'nin Teknolojik Egemenlik Stratejisi

Son yıllarda Avrupa Birliği'nin inovasyon ve sanayi politikalarında öne çıkan kavramlardan biri teknolojik egemenlik ya da sıklıkla kullanılan ifadesiyle açık stratejik özerklik olmuştur. Bu yaklaşım, AB'nin küresel teknolojik rekabet ortamında kritik teknolojilere erişimini güvence altına almasını, stratejik sektörlerde aşırı dış bağımlılığı azaltmasını ve teknolojik gelişmeler üzerinde daha fazla kontrol sahibi olmasını amaçlamaktadır. Teknolojik egemenlik, yalnızca belirli teknolojileri Avrupa içinde üretmek anlamına gelmemekte, aynı zamanda Avrupa'nın kritik teknolojilerde kendi kapasitesini geliştirebilmesini ve gerekli durumlarda güvenilir ortaklarla iş birliği içinde hareket edebilmesini ifade etmektedir.

Bu yaklaşımın ortaya çıkmasında birkaç önemli gelişme etkili olmuştur. Küresel teknoloji rekabetinin yoğunlaşması, dijital ekonomide ABD ve Çin merkezli büyük teknoloji şirketlerinin artan etkisi ve COVID-19 pandemisi sırasında yaşanan tedarik zinciri kırılmaları, Avrupa'da stratejik sektörlerde dışa bağımlılık konusuna ilişkin farkındalığı artırmıştır. Özellikle yarı iletkenler, bulut altyapısı, yapay zekâ ve veri altyapıları gibi alanlarda Avrupa'nın büyük ölçüde dış teknoloji sağlayıcılarına bağımlı olması, AB'nin ekonomik güvenliği ve rekabet gücü açısından önemli bir risk olarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle AB, inovasyon politikalarını giderek daha fazla sanayi politikası, güvenlik politikası ve dijital strateji ile bütünleştirmeye yönelmiştir.

Teknolojik egemenlik stratejisinin önemli unsurlarından biri kritik teknolojilerin belirlenmesi ve bu alanlarda Avrupa merkezli kapasitenin güçlendirilmesidir. AB politika belgelerinde yapay zekâ, yarı iletkenler, kuantum teknolojileri, yüksek performanslı bilgi işlem, siber güvenlik, biyoteknoloji ve temiz enerji teknolojileri stratejik öneme sahip alanlar arasında gösterilmektedir. Bu alanlarda AR-GE yatırımlarının artırılması, Avrupa merkezli üretim kapasitesinin geliştirilmesi ve inovatif şirketlerin desteklenmesi, Avrupa'nın küresel teknoloji yarışındaki konumunu güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Özellikle yapay zekâ alanında Avrupa'nın ABD ve Çin'e olan bağımlılığını azaltmayı hedefleyen yeni girişimler ve yatırım programları bu yaklaşımın bir parçası olarak görölmektedir³⁰.

AB'nin teknolojik egemenlik stratejisi aynı zamanda dijital altyapının Avrupa içinde geliştirilmesini de kapsayan daha geniş bir politika gündemini içermektedir. Bu bağlamda son yıllarda Avrupa'da veri altyapısı, bulut hizmetleri ve dijital platformların

²⁹ Science Business, "Commission pitches 'game changing' EU-wide company regime", 18.03.2026, <https://sciencebusiness.net/news/start-ups/commission-pitches-game-changing-eu-wide-company-regime>, Erişim Tarihi: 06.04.2026

³⁰ Intereconomics, "European Technological Sovereignty: An Emerging Framework for Policy Strategy", 08.11.2021, <https://www.intereconomics.eu/contents/year/2021/number/6/article/european-technological-sovereignty-an-emerging-framework-for-policy-strategy.html>, Erişim Tarihi: 05.03.2025

geliştirilmesine yönelik çeşitli girişimler gündeme gelmiştir. Bu girişimler arasında Avrupa'nın dijital altyapısını güçlendirmeyi ve Avrupa dışı teknoloji sağlayıcılarına olan bağımlılığı azaltmayı amaçlayan projeler yer almaktadır. Örneğin, Avrupa merkezli dijital altyapı oluşturmayı hedefleyen bazı girişimler, Avrupa'nın veri işleme kapasitesini artırmayı ve dijital ekonomide daha bağımsız bir konum elde etmeyi amaçlamaktadır.

Teknolojik egemenlik yaklaşımının bir diğer önemli boyutunu sanayi politikası araçlarının güçlendirilmesi oluşturmaktadır. Son dönemde AB'de tartışılan *Made in Europe* veya *Buy European*³¹ gibi girişimler, stratejik sektörlerde Avrupa üretimini teşvik etmeyi ve kamu alımları aracılığıyla yerli teknolojilerin kullanımını artırmayı hedeflemektedir. Bu tür politikalar özellikle temiz teknolojiler, yarı iletkenler ve düşük karbonlu sanayi gibi alanlarda Avrupa'nın üretim kapasitesini artırmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda AB'nin sanayi tabanını güçlendirmeyi ve küresel değer zincirlerindeki kırılğanlıkları azaltmayı hedefleyen daha geniş bir ekonomik dönüşüm stratejisinin parçası olarak değerlendirilmektedir.

AB'nin teknolojik egemenlik stratejisi, küresel teknoloji rekabeti bağlamında Avrupa'nın ekonomik güvenliğini ve stratejik özerkliğini güçlendirmeyi hedefleyen kapsamlı bir politika yaklaşımı olarak şekillenmektedir. Bu yaklaşım, inovasyon politikaları, sanayi politikası araçları ve dijital dönüşüm stratejilerinin giderek daha fazla bütünleştiğini ve Avrupa'nın kritik teknolojilerde daha güçlü bir konum elde etme arayışının AB politika gündeminin merkezine yerleştiğini göstermektedir.

AB'nin Çabalarının Değerlendirilmesi

Avrupa Birliği'nin inovasyon açığını kapatmaya yönelik politikaları hem somut başarılar hem de devam eden sınırlamalar bağlamında karma bir görünüm sunmaktadır. Bu bölümde hem ilerleme alanları hem de süregelen zorluklar açısından AB'nin mevcut çabaları değerlendirilir.

Birçok gösterge AB'nin inovasyon performansında uzun vadede ilerleme kaydettiğini ortaya koymaktadır. Avrupa İnovasyon Puan Tablosu, 2018'den bu yana AB'nin ortalama inovasyon performansının yaklaşık %12,6 artış gösterdiğini ve birçok üye ülkenin performansını yükselttiğini göstermektedir. Özellikle Kuzey ve Batı Avrupa'da güçlü inovasyon performansı göze çarpmakta, Orta ve Doğu Avrupa bölgelerinin yavaş da olsa yakınsama eğiliminde olduğu görülmektedir. Ancak son yıllarda performans artış hızı yavaşlamış ve bazı bölgelerde düşüşler yaşanmıştır; bu da küresel rekabet baskısının sürdüğünü ve hızlandırılmış eylem ihtiyacını ortaya koymaktadır³².

AB'nin Ufuk Avrupa çerçevesinde yürütülen politika araçları, araştırma ve inovasyon alanında önemli etkiler yaratmıştır. Programın ara değerlendirmesi, şu ana kadar 15 binden fazla projenin toplamda 43 milyar avrodan fazla bütçeyle desteklendiğini göstermektedir. Bu çerçevede Avrupa Araştırma Konseyi (ERC) destekli projelerin önemli bilimsel ilerlemelere yol açtığı ve EIC fonuyla desteklenen yenilikçi firmalara yapılan yatırımın her bir euro için üç eurodan fazla özel yatırım çektiği belirtilmektedir. Bu

³¹ Buy European, "Buy European Blog", 01.04.2025, <https://www.buysuropean.io/blog>, Erişim Tarihi: 06.03.2026

³² Avrupa Komisyonu, "Europe performs well in innovation", 15.06.2025, https://cyprus.representation.ec.europa.eu/news/europe-performs-well-innovation-2025-07-15_en, Erişim Tarihi: 06.03.2026

göstergeler, programın araştırma mükemmeliyeti ve inovatif şirketlerin finansman çekme kapasitesi açısından olumlu çıktılar verdiğiine işaret etmektedir.

Bununla birlikte, AB inovasyon politikalarının etkinliği konusunda bazı yapısal eleştiriler de mevcuttur. Özellikle Ufuk Avrupa'nın kapsamlı bütçe ihtiyacı ve kaynak yetersizliği önemli bir eleştiri alanıdır; bağımsız uzman değerlendirmelerine göre, birçok mükemmel proje finansman alamamakta ve potansiyel yenilik fırsatları kaçmaktadır. Bazı değerlendirmeler, Avrupa'nın ana araştırma desteği programı altında başarılı olarak değerlendirilen ancak yetersiz bütçe nedeniyle desteklenemeyen yüksek kaliteli başvuruların oranının oldukça yüksek olduğunu ortaya koymaktadır; bu durum sistemin bütçe-kalite dengesini sorgulamaktadır³³.

AB'nin inovasyon politikalarıyla ilgili bir başka eleştiri de bürokrasi ve idari karmaşıklık ile ilgilidir. Programlara başvuru süreçleri, konsorsiyum gereklilikleri ve ülkeler arası uyum ihtiyacı, özellikle küçük işletmeler ve yeni girişimler için önemli bir yük oluşturabilmektedir. Bu durum, yenilikçiliğin daha dinamik ve çevik olması gereken derin teknoloji alanlarında etkili bir performans sergilemesini zorlaştıran bir faktör olarak görülmektedir.

AB'nin politika araçlarının ölçeklenme finansmanı açığını tek başına kapatmak için yeterli olmadığına işaret edilmektedir. Avrupa İnovasyon Konseyi'nin başlangıçta hızlı bir başlangıç yaptığı kabul edilse de bu mekanizmanın büyük teknoloji şirketlerinin ortaya çıkışı için gerekli kapsamlı sermaye ihtiyacını tek başına karşılamasının beklenmemesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Ek olarak AB'nin inovasyon politikalarının etkisinin bölgesel dağılımı da eşit değildir. Bazı üye ülkeler ve bölgeler yüksek performanslı inovasyon ekosistemleri yaratmayı başarmışken, diğer bölgeler hâlâ düşük performans, finansmana erişim zorlukları ve düşük katılım oranları gibi engellerle mücadele etmektedir. Bu durum, politika araçlarının tasarımında bölgesel farklılıkları ve yerel kapasiteyi daha etkin bir şekilde dikkate alma ihtiyacını ortaya koymaktadır³⁴.

Öte yandan, Avrupa'nın inovasyon politikalarına yönelik ara değerlendirmelerde bazı veri ve etkilerin yeterince detaylandırılmadığı eleştirileri de mevcuttur. Özellikle genişleme politikalarının (düşük performans gösteren üyelerde yenilik kapasitesini artırmayı hedefleyen önlemler) etkisini değerlendiren mevcut raporların sınırlı veri içerdiği ve etkinlik hakkında somut sonuçlar sunmadığı belirtilmektedir. Bu tür değerlendirme eksiklikleri, politika kararlarının yönlendirilmesinde belirsizlik yaratabilmektedir³⁵.

Bu çerçevede AB'nin inovasyon politikaları, önemli başarılar ve ilerlemeler kaydetmiş olsa da yapısal zorluklar, bütçe sınırlamaları, bürokratik engeller ve bölgesel farklılıklar gibi alanlarda devam eden sorunlara sahiptir. Politika tasarımında bu engellerin dikkate

³³ Reuters, "EU rolls out \$1.1 billion plan to ramp up AI in key industries amid sovereignty drive", 08.10.2025, <https://www.reuters.com/world/china/eu-rolls-out-11-billion-plan-ramp-up-ai-key-industries-amid-sovereignty-drive-2025-10-08/>, Erişim Tarihi: 05.03.2026

³⁴ The Guardian, "European Commission proposes 'Buy EU' plan to compete against China", 04.03.2026, <https://www.theguardian.com/world/2026/mar/04/european-commission-proposes-buy-eu-plan-to-compete-against-china>, Erişim Tarihi: 10.03.2026

³⁵ Avrupa Komisyonu, "Monitoring, evaluation and impact assessment of Horizon Europe", 30.04.2025, https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/support-policy-making/shaping-eu-research-and-innovation-policy/monitoring-evaluation-and-impact-assessment-horizon-europe_en, Erişim Tarihi: 10.03.2026

alınması, programların etkinliğini artırmak ve AB'nin küresel inovasyon liderliği hedefini daha güçlü bir temele oturtmak için kritik öneme sahiptir.

Türkiye Açısından Değerlendirme

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile inovasyon alanındaki ilişkisi, sınır ötesi bilimsel iş birliğinin ötesine geçen, yıllara dayanan kapsamlı bir ortaklık çerçevesi içerisinde şekillenmektedir. Türkiye, AB'nin çerçeve programlarına 2000'li yılların başından itibaren dahil olmuş ve bu süreç, ülkenin bilimsel kapasitesini uluslararası ağlarla entegre etme sürecini güçlendirmiştir. Bu tarihsel bağlamda, Türkiye'nin inovasyon kapasitesinin güçlendirilmesinde AB programlarına katılımın önemli bir rolü bulunmaktadır.

Türkiye'nin inovasyon alanında AB ile ilişkilerinin en somut göstergelerinden biri, ülkenin 2021–2027 dönemi için Avrupa Birliği'nin araştırma ve inovasyon çerçeve programı Ufuk Avrupa'ya ilişkili ortak (*associated partner*) statüsüyle katılmış olmasıdır. Bu statü, Türk araştırmacıların, inovasyon aktörlerinin ve kurumlarının AB'deki muadilleri ile aynı koşullar altında proje başvurusu yapmasına ve fonlardan faydalanmasına imkân tanımaktadır. Avrupa Araştırma Alanı ile daha derin bir entegrasyon için verilen bu statü, Türkiye'nin araştırma ve inovasyon kapasitesini Avrupa ile uyumlu bir çerçevede güçlendirmeye dönük önem taşıyan bir adımdır³⁶.

Ufuk Avrupa programı çerçevesinde Türk kurumları, enerji, sağlık, çevre ve dijital dönüşüm gibi öncelikli alanlarda ortak projelere katılabilmektedir; bu da hem araştırma çıktılarının kalitesini yükseltmek hem de uluslararası iş birliğini derinleştirmek açısından fırsatlar sunmaktadır. TÜBİTAK, bu katılım sürecini koordine ederek inovasyon ekosisteminin AB fonları ve ortaklıklarıyla daha etkin şekilde ilişkilendirilmesine katkı sağlamaktadır.

Türkiye'nin Ufuk Avrupa Programı kapsamındaki performansı son yıllarda belirgin bir ivme kazanmıştır. 2025 yılı itibarıyla Türk araştırma ve inovasyon aktörleri program çerçevesinde 650'den fazla projeye katılmış, 1.000'in üzerinde katılımcı ile Avrupa araştırma ekosisteminde daha görünür hâle gelmiştir. Bu projeler aracılığıyla elde edilen toplam AB katkısı 330 milyon avroyu aşarken, daha güncel değerlendirmeler Türkiye'nin toplam fon kazanımının 360 milyon avro seviyesine yaklaştığını göstermektedir³⁷. Ayrıca Türk kurumlarının proje koordinatörlüğü sayısındaki artış ve Avrupa Araştırma Alanı içindeki iş birliklerinin derinleşmesi, Türkiye'nin yalnızca katılımcı değil, aynı zamanda yönlendirici bir aktör olma kapasitesini de güçlendirdiğine işaret etmektedir³⁸. Bununla birlikte, elde edilen fonların nüfus ve ekonomik büyüklükle karşılaştırıldığında hâlâ sınırlı kaldığı ve Türkiye'nin programdan sağladığı faydayı artırmak için proje kalitesi,

³⁶ AB Delegasyonu, "EU-Türkiye High-Level Dialogue on Science, Research, Technology and Innovation", 24.04.2024, https://www.eeas.europa.eu/delegations/t%C3%BCrkiye/eu-t%C3%BCrkiye-high-level-dialogue-science-research-technology-and-innovation_en, Erişim Tarihi: 11.03.2026

³⁷ Ufuk Avrupa, "ICTürkiye2025 Opens the Door to New Collaborations Between Europe and Türkiye", 18.04.2025, <https://ufukavrupa.org.tr/en/news/icturkiye2025-opens-door-new-collaborations-between-europe-and-turkiye>, Erişim Tarihi: 06.04.2026

³⁸ Yükseköğretim Kurulu, "Ufuk Avrupa'ya Türkiye Damgası: 'MSCA Değişim Programı'nda Türkiye 17 proje koordinatörlüğü ile önemli bir başarıya imza attı", 21.10.2025, <https://www.yok.gov.tr/tr/news/ufuk-avrupaya-turkiye-damgasi-msca-degisim-programinda-turkiye-17-proje-koordinatirlugu-ile-onemli-bir-basariya-imza-atti-Reg3u>, Erişim Tarihi: 06.04.2025

koordinasyon kapasitesi ve uluslararası ortaklık ağlarının daha da geliştirilmesinin önem taşıdığı görülmektedir³⁹.

Türkiye'nin Ufuk Avrupa Programı kapsamındaki performansı son yıllarda belirgin bir ivme kazanmıştır. 2025 yılı itibarıyla Türk araştırma ve inovasyon aktörleri yüzlerce projede yer alarak Avrupa araştırma ekosisteminde daha görünür hâle gelmiş, elde edilen toplam fon miktarı yüz milyonlarca avroyu aşmıştır. Bu çerçevede Türkiye'nin program kapsamındaki başarı oranının AB ortalamasının üzerine çıktığı ve elde edilen toplam fon miktarı bakımından bazı AB üyesi ülkeleri geride bıraktığı dikkat çekmektedir. Türkiye ayrıca ilişkili ülkeler arasında en fazla fon alan ülkelerden biri konumuna yükselmiş ve *European Innovation Scoreboard 2024* kapsamında yükselen inovasyoncu (*emerging innovator*) olarak sınıflandırılmıştır. Bu gelişmeler, Türkiye'nin yalnızca programa katılan bir ülke olmaktan öte, Avrupa Araştırma Alanı içinde giderek daha rekabetçi ve görünür bir aktör hâline geldiğini göstermektedir. Bununla birlikte, proje koordinatörlüğü kapasitesinin artırılması, özel sektör katılımının güçlendirilmesi ve elde edilen fonların ekonomik değere dönüştürülmesi, Türkiye'nin programdan sağladığı faydayı daha ileri seviyeye taşıyabilecek temel alanlar olarak öne çıkmaktadır.

AB ile Türkiye arasındaki inovasyon iş birliği, sadece Ufuk Avrupa ile sınırlı kalmayıp *EIC Accelerator* ve *Plug-in* gibi Avrupa İnovasyon Konseyi bağlantılı süreçlere de genişlemektedir. Bu doğrultuda, Türk yenilik programlarının bazıları *EIC Plug-in* kapsamında kabul edilerek doğrudan *EIC Accelerator*'a proje sunabilme kapasitesine erişmiştir; bu Türk inovasyon aktörlerinin AB'nin en ileri finansman araçlarına daha yakın bir şekilde katılabilmesi bakımından önemlidir. Ayrıca EIT, Türkiye'de bir merkez kurma yönündeki planları, yerel inovasyon ağlarının Avrupa düzeyindeki bilgi ve kaynaklarla daha yakın temas kurmasını sağlayacaktır.⁴⁰

AB ile sürdürülen yüksek düzeyli diyaloglar, özellikle yeşil ve dijital dönüşüm ekseninde, iki tarafın ortak öncelikleri üzerinden inovasyon politikalarının şekillendirilmesine olanak tanımaktadır. Bu diyaloglar çerçevesinde teknoloji transferi, insan sermayesi geliştirme ve AR-GE iş birliği gibi konular ele alınmakta, dijital teknolojilerin yaygınlaştırılması ve inovatif çözümlerin geliştirilmesi için ortak adımlar tartışılmaktadır. Ayrıca Türkiye ile AB arasında Dijital Avrupa Programı'na ilişkin yapılan antlaşma, Türk işletmelerin ve kamu kurumlarının dijital teknoloji projelerine katılmasını kolaylaştırarak dijital dönüşüm stratejilerinin AB ile uyumlu hale gelmesine katkı sağlamaktadır.

AB ile inovasyon alanındaki iş birliği, aynı zamanda Akıllı Uzmanlaşma Stratejileri (*Smart Specialisation Strategies – S3*)⁴¹ ve bölgesel politika kapasitesinin geliştirilmesi gibi alanlarda da ilerlemektedir. Avrupa Komisyonu'nun teknik desteği ve ortak projeler, Türkiye'nin bölgesel düzeyde inovasyon potansiyellerini analiz etmesine, stratejik sektörlere odaklanmasına ve araştırma-sanayi bağlarını güçlendirmesine yardımcı olmaktadır. Bu tür yaklaşımlar, Türkiye'nin kendi inovasyon sistemini AB ile uyumlu hale

³⁹ İktisadi Kalkınma Vakfı, "The 2024 EU Industrial R&D Investment Scoreboard and Horizon Europe Projects of Türkiye", 29.05.2025, https://www.ikv.org.tr/ikv.asp?id=9558&lng=en&ust_id=9285, Erişim Tarihi: 06.04.2025

⁴⁰ Avrupa Komisyonu, "EU and Türkiye deepen cooperation in industrial decarbonisation and innovation policy", 27.11.2025, https://research-and-innovation.ec.europa.eu/news/all-research-and-innovation-news/eu-and-turkiye-deepen-cooperation-industrial-decarbonisation-and-innovation-policy-2025-11-27_en, Erişim Tarihi: 11.03.2025

⁴¹ Avrupa Komisyonu, "About S3", 05.01.2026, https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/communities-and-networks/s3-community-of-practice/about_en, Erişim Tarihi: 11.03.2026

getirme ve küresel teknoloji ekosistemine entegrasyon kapasitesini artırma potansiyelini yansıtmaktadır.

Türkiye açısından AB ilişkilerinin bir diğer boyutu, eğitim-araştırma-sanayi iş birliğinin desteklenmesi ve insan sermayesinin güçlendirilmesidir. AB'nin Marie Skłodowska-Curie Alanı gibi programlar, araştırmacı mobilitesini teşvik ederek Türk bilim insanlarının uluslararası ağlarla bağlantı kurmasına olanak tanımaktadır. Bu durum hem Türkiye'nin araştırma kapasitesinin zenginleşmesine hem de inovasyon kültürünün güçlenmesine katkı sağlamaktadır.

Bununla birlikte Türkiye'nin AB ile inovasyon alanındaki iş birliğinde bazı zorluklar ve fırsat eşitsizlikleri de bulunmaktadır. Türk kurumlarının uluslararası iş birliğine katılım kapasitesini artırmak için hem proje hazırlama süreçlerinde hem de kapasite geliştirme alanlarında sürekli desteğe ihtiyaç duyduğu gözlemlenmektedir. AB fonlarının etkin kullanımı, yerel AR-GE altyapısının güçlendirilmesi ve yenilik odaklı işletmelerin büyümesini destekleyecek yerel politikaların uyumlaştırılması, Türkiye'nin AB ile iş birliğinden aldığı kazancı arttıracak önemli alanlar arasında yer alacaktır⁴².

Bu değerlendirmeler ışığında, Türkiye'nin AB inovasyon ekosistemi ile ilişkisi hem stratejik bir ortaklık hem de kapasite geliştirmeye dönük somut bir araç seti sunmaktadır. Türkiye'nin bu çerçevede rekabetçi projeler üretmesi, uluslararası ağlara etkin şekilde entegre olması ve dijital-yeşil dönüşüm eksenindeki iş birliklerini derinleştirilmesi, yenilik kapasitesini güçlendirme yönünde kritik fırsatlar olarak öne çıkmaktadır.

Sonuç

Avrupa Birliği'nin inovasyon alanındaki politikaları, uzun vadeli bir stratejik vizyon çerçevesinde şekillenmiş ve farklı dönemlerde küresel rekabet, dijital dönüşüm ve sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda evrilmiştir. Lizbon Stratejisi'nden Ufuk Avrupa programına, EIC finansman mekanizmalarından Avrupa Çip Yasası ve Dijital Avrupa Programı gibi girişimlere kadar uzanan bu politika araçları, Avrupa'nın araştırma ve inovasyon kapasitesini güçlendirmeye, yenilikçi şirketlerin büyümesini teşvik etmeye ve stratejik teknolojilerde özerkliğini artırmaya odaklanmaktadır.

Bu çabalar sayesinde AB, küresel inovasyon performansında kayda değer ilerlemeler sağlamış, üye devletler arasında bilgi ve teknoloji transferini artırmış ve araştırma sonuçlarının ticarileştirilmesine yönelik mekanizmaları güçlendirmiştir. Ancak programların bürokratik karmaşıklığı, bütçe sınırlamaları ve bölgesel farklılıklar hâlâ çözüm bekleyen alanlar olarak öne çıkmaktadır. Özellikle ölçeklenme finansmanı eksiklikleri ve yüksek riskli projelerin desteklenme kapasitesi, AB'nin inovasyon açığını kapatma çabalarında karşılaşılan temel sınırlamalar arasında yer almaktadır.

Türkiye açısından bakıldığında, AB'nin inovasyon politikalarına entegrasyon hem araştırma kapasitesinin geliştirilmesi hem de uluslararası iş birliklerinin derinleştirilmesi açısından önemli fırsatlar sunmaktadır. Ufuk Avrupa ve EIC programlarına katılım, dijital ve yeşil dönüşüm ekseninde ortak projeler geliştirme imkânı ve insan sermayesi kapasitesinin güçlendirilmesi, Türkiye'nin inovasyon ekosisteminin uluslararası

⁴² Pub Affairs Bruxelles, "Turkey becomes associated to major EU programmes for research, innovation and education", 27.10.2021, <https://www.pubaffairsbruxelles.eu/eu-institution-news/turkey-becomes-associated-to-major-eu-programmes-for-research-innovation-and-education/>, Erişim Tarihi: 11.03.2026

standartlarla uyumlu bir biçimde güçlenmesini desteklemektedir. Ancak bu sürecin etkinliğinin artırılması için proje hazırlama kapasitesinin geliştirilmesi, yerel Ar-Ge altyapısının güçlendirilmesi ve bölgesel inovasyon politikalarının AB ile uyumlaştırılması gerekmektedir.

Genel olarak, AB'nin inovasyon politikaları ve Türkiye'nin bu politika çerçevesine katılımı, hem Avrupa'nın küresel rekabetteki konumunu güçlendirmek hem de Türkiye'nin yenilik kapasitesini artırmak açısından stratejik bir fırsat oluşturmaktadır. AB'nin teknolojik egemenlik stratejisi, inovasyon açığını kapatma hedefleri ve dijital-yeşil dönüşüm odaklı politikaları, uzun vadede hem Avrupa hem de iş birliği içinde olan ülkeler için sürdürülebilir ekonomik ve teknolojik avantajlar yaratacak bir zemin hazırlamaktadır. Bu bağlamda, politika araçlarının etkin uygulanması ve ulusal düzeyde stratejik uyumun sağlanması, inovasyon performansının artırılması ve küresel rekabet gücünün yükseltilmesi için kritik öneme sahiptir.